

Per Wästberg: Invigningstal vid Bokmässan i Örebro

Talare

Per Wästberg
Författare

Datum

12 november 2004

En bokmässa är en högtid. Mässan i Göteborg är något av en världshändelse, den i Stockholm försvann. Poängen är att medverkande författare ska göra sig mödan att fara utanför sin hemstad – alltför ofta Stockholm – och finnas på plats. Under senare 1800-talet dominerade Parissalongen Europas konstliv. För böckerna fanns inget liknande. Böcker är inte offentliga som måleri och skulptur, de är vänner att ta till i ensamheten, de vänder ryggen till så länge ingen tar dem till sig.

Alla slags böcker är någon gång läsvärda. I ett fängelse där böcker förvägras en blir minsta bruksanvisning en roman. Som barn läste jag vad som helst och skrev upp titlarna: Kjell klarar framtiden, Vad Katy gjorde sedan, Stilettkäppen, Myladys son. Böcker som idag skulle tråka ut mig med sitt döda språk och entydiga figurer var den gången fönster ut mot en gåtfull omvärld. Nu är mina krav högre. Men bra böcker är fortfarande såna som förenar det igenkännliga och det överraskande. Deras allvar ska vara lekfullt. Det ska glittra inne i deras mörker. Och rädslan att läsandet ska förtära och sluka livet är ogrundad. De som läser mycket lever starkare.

I böckerna, hos orden, hittar du en kärleksfull stillhet, ankomstens glädje, avskedets gläntor, själens nödvändiga pendelrörelser mellan tystnad, gråt och skratt. Du hamnar på avlägsna öar, i andras dröm-mar, du utsätts för känslor inom dig som du inte stött på. Läsa är attvila lika väl som att möta utmaningar och ta risker.

Orden är det verkligas ansikte. Genom dem blir min erfarenhet din. Som läsare går vi i dialog med författaren. Vi blir en del av en gemenskap och når en förtröstan på att vi inte är ensamma om vad vi än varit med om. Varför skriver du? För att bli igenkänd av någon. Varför läser du? För att känna igen någon, se

någon.

Den goda litteraturen gör oss aktiva och medskapande, för till viss del är den oskapad: vi måste fylla i själva. En bok, menade Kafka, ska vara en isyxa som hugger upp det frusna havet inom oss. Att läsa får därför aldrig bli en fråga om att bilda sig. Det handlar om lusten, behovet, tillfredsställelsen – detta att över murar och vallgravar tränga in på känslans inre borggårdar.

Som läsare besöker vi fantasins och historiens kyrkogårdar, skrapar bort några lavar på en sten, följer med fingret ett namn, några årtal för födelse och död. När vi öppnar en bok och börjar läsa lyckas vi i goda fall väcka de döda till liv och dagsljus.

Frånvaron av berättelser skulle betyda död. Om människorna tiger får makten fritt spelrum. Att oavbrutet beskriva världen och ge nya versioner är ett sätt att motstå makten. För en av mina bekanta högläste man Dickens Pickwickklubben vid hans sjukbädd. Han hade alltid varit en stor läsare, nu orkade han inte mer. Plötsligt viskade han: Fortsätt bara, fortsätt och läs! Med de orden dog han.

Vi läser inte en bok på samma vis – det inser varje författare som tar del av läsarnas och recensenternas reaktioner. Vi översätter scener och episoder till vårt eget liv, vår egen omgivning, när vi läser en roman om kärlek och sorg.

Att okända människors tårar och skratt är lika verkliga som våra egna är vad böcker får oss att inse. Därför är boken en unik mötes- plats för olika livsformer. Hör här en fin vers av Lennart Hellsing: ”Böcker ska blänka som solar/ och skimra som tomtebloss. / Medan vi läser böckerna / läser böckerna oss. / Kan böckerna läsa människor? / Det kan de förstås! / Hur skulle de annars veta / allting om oss?”

Så fort jag läser en storartad dikt – t. ex. T S Eliots Fyra kvartetter – blir jag glad för att jag inte förstår mer än hälften av den. Jag känner hur evigheten har hyrt in sig i grammatiken, jag kan läsa den hur många gånger som helst och den tar inte slut. För övrigt: människor avslöjar inte sina hemligheter på en gång, så varför skulle böcker göra de?

En bokmessa som Örebros kan få oss att leva med böckerna ett bra tag till. Den

finns till tack vare frivilliga krafter och fantasifulla initiativ, och den gör en viktig och beundransvärd insats för att bevara ordets hotade kultur. Mässan är det vackra och nödvändiga skalet till bokårets, bokhöstens, inre kärna, där allt det nya och okända håller på att tränga fram i dagsljuset. Där inne i trycksvärtans mörker väntar något på att födas. Där inne i en sluten och oändlig rymd pågår en osynlig dans av frihet och möjligheter.

Med det förklarar jag Bokmässan i Örebro 2004 öppnad och höjer saxen som borde vara en papperskniv.

Taggar

2000-tal, 2004, Författare, Man

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/per-wastberg-invigningstal-vid-bokmassan-i-orebro>